

ה"מעיסה" נעשית על ידי שמניח קודם מים רותחים, ואחר כך נותן את הקמח על גבי המוגלשין [הרותחין]. ואילו ה"חליטה" נעשית על ידי שקודם נותן את הקמח, ואחר כך נותן את המוגלשין על גבי הקמח⁽¹⁾.

רבי ישמעאל בן רבי יוסי אומר משום אביו: זה וזה, בין המעיסה ובין החליטה, דינן לפטור מן החלה! שמאחר ונתבשל הקמח קודם אפייתו, תו אינו קרוי לחם, ואף אם נאפה אחר כך בתנור.

ואיכא דאמרי לה משמו: זה וזה דינן להתחייב בחיוב חלה! ואף שנתבשל הקמח ברותחין, הרי הוא חוזר להחשב "לחם" לאחר שנאפה [ואף אם נעשה באלפס. תוספות].

וחכמים אומרים: אחד זה [המעיסה], ואחד זה [החליטה] — אם לבסוף עשאן [אפאן] באילפס, הרי הוא פטור מן החלה. ואם לבסוף עשאן [אפאן] בתנור, הרי הוא חייב בחלה.

והוינן בה: אמאי מחלק תנא קמא בדעת בית שמאי ובית הלל, בין חליטה למעיסה? מאי שנא המעיסה, ומאי שנא חליטה⁽²⁾?

לחם. שפת אמת.

2. תימא, אמאי לא משני דפליגי באם עילאי גבר או תתאי גבר. דבית שמאי סברי, תתאה גבר. ולכך, אם נתן את הקמח על המוגלשין, גובר חום המים התחתונים ומבשל את הקמח. ולכן נפטר מחלה. אבל איפכא, גובר הקמח על המים ומצננם, ואינו מתבשל מחמתם. ובית הלל סברי, עילאי גבר. ומשום כן, במעיסה מחייבין ובחליטה פטריין.

היינו הך הם. שהרי הכא במצה, "לחם עוני" כתיב. ואף הכא בתורה, "חלת לחם" כתיב.

ומשנינן: מהו דתימא, הואיל וכתיב בלחמי תורה, "וחקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה". [שמביא ד' מיני לחמים, עשרה מכל מין. ומכל מין הוא נותן אחד לכהן, והשאר נאכלים לבעלים]. ודרשינן, "אחד" — שיהיה הלחם שלם, ולא יטול פרום ויתנו!

והוה אמינא, דהכא במצא הינא, כיון שלא נאפתה כל צרכה, כמאן דפריסא דמיוא. קא משמע לך רבא, דאינה כפרוסה.

מיתבי: תנן: המעיסה [קמח שנחלט במים רותחין] — בית שמאי פטריין אותה מן החלה.

ובית הלל מחייבין אותה בחלה.

החליטה — בית שמאי מחייבין אותה בחלה.

ובית הלל פטריין בה.

איזהו ה"מעיסה", ואיזהו ה"חליטה"?

והחליטה.

וצריך לומר, שהמים שנותנים בקמח נבלעים בו לאלתר. ובזמן נתינת העיסה באלפס, אין המים צפים בו.

1. ומדברי תוספות בסוגיין נראה, שלאחר שחלטן, אפאן באלפס או בתנור.

אבל מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות לעדויות נראה, שגמר לבשל את הקמח על ידי רתיחת המים. ולדברי המחייבים, אף זה חשוב

האפוי בתנור! הלכך, המעיסה והחלוטה אינן לחם, ופוטרות מן החלה.

והוינן בה: רבי יהודה היינו תנא קמא! דהא תרוייהו פוטרים במעיסה וחלוטה.

אלא לאו, מעשה אילפס איכא בינייהו. דתנא קמא לא פטר אלא במעיסה וחלוטה. שלפי שנתבשלו ברותחין קודם לישתן, אינן לחם. אבל סבר, דמעשה אילפס שלא נאפה אלא באלפס שעומד על גבי האש, דמי למאפה תנור, וחייבין.

ורבי יהודה סבר, אף שלא נתבשלו, אלא נעשו מעשה אילפס, הרי הם פטורין.

ואף חכמים בברייתא דלעיל, סברי כרבי יהודה. אבל רבי יוחנן דפטר במעשה אילפס, סבר כתנא קמא.

ודחינן: לא בהכי פליגי תנא קמא ורבי יהודה. אלא דכולי עלמא סברי, מעשה אילפס פטורין⁽³⁾. והכא פליגי, בכגון שעשאו מעשה אילפס, ואחר כך חזר ואפאו בתנור.

ובהכי קא מיפלגי. דתנא קמא סבר: כיון שחזר ואפאו בתנור, "לחם" קרינן ביה.

ורבי יהודה סבר: אין לחם אלא דבר האפוי

אמר רב יהודה אמר שמואל, וכן אמר רבי יהודה, ואיתימא, כן אמר רבי יהושע בן לוי: לעולם, לא שנא בין המעיסה לחליטה, ודין אחד להם. וכמחלוקת בית שמאי ובית הלל בזו, כך מחלוקת בזו! ומאן דפטר בחליטה פטר במעיסה. והמחייב, מחייב בשתייהן. והא דקתני ברישא, בית שמאי פטורין במעיסה ובית הלל מחייבין, ובסיפא [לגבי חליטה] קתני איפכא, לא תנא אחד שנאן. ותברא [לעולם, רישא וסיפא לאו בשיטה אחת נשנן]. אלא מי ששנה רישא זו, לא שנה סיפא זו. ותנא דרישא סבר, שבית שמאי פטורין בין בחליטה ובין במעיסה, ובית הלל מחייבים. ותנא דסיפא סבר שהשיטות הפוכות הן.

ומסקינן לקושיין: קתני מיהת, "וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה — שעשאן באלפס, פטור. שעשאן בתנור, חייב! אלמא, מעשה אלפס אינו קרוי לחם. ותיובתא דרבי יוחנן דמחייב באלפס.

ומשנינן: אמר לך רבי יוחנן, פלוגתא דתנאי היא!

דתינא: יכול יהא מעיסה וחלוטה חייבין בחלה? — תלמוד לומר בה: "באכלכם מלחם הארץ"! והללו אינן קרויות "לחם".

רבי יהודה אומר: אין קרוי "לחם" אלא דבר

מסקינן, "דכולי עלמא מעשה אלפס פטורים". אבל לר"י נראה דהלכה כרבי יוחנן. וכשמבשלו באלפס בתוך משקים, מודה רבי יוחנן דאינו "לחם", ולא פליגי אלא בשנותנו באלפס בלא משקין. וכן איתא בירושלמי תוספות.

ויש לומר, דאיירי בשיעור חלה מצומצם. הלכך, בין אם עלאי גבר ובין אם תנאי גבר, אי אפשר שלא יתבשל מעט מהקמח. ואותו מעט נפטר מחלה. ואם כן, נחסר משיעור חלה. תוספות.

3. ומכאן פסק רבינו חננאל כריש לקיש. דהא

האילפס וממהר את אפייתו, מהו דין לחם זה לענין חיוב חלה?

אמר ליה רבי זירא: מאי אימנא ליה לעולא? הרי אין בזה מקום לשאלה. דהא **אי אמנא ליה** שאלה זו, ודאי **אמר לי:** גם זה הוא מעשה אילפס. שהרי **רוב עניים עושים כן** במעשה אלפס! שלפי שאין להם הרבה עצים, הם ממהרים את האפיה על ידי האבוקה. ואף זה הוא בכלל מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש.

שנינו בקידושין: המקדש אשה במעשר שני, לא קידש — דברי רבי מאיר. ורבי יהודה אומר קידש! ומבואר התם, דרבי מאיר סבר, מעשר שני ממון גבוה הוא, ואינו ממונו של הבעלים. לפיכך, אינו יכול לקדש בו. ורבי יהודה סבר, מעשר שני ממון הדיוט הוא! שבעל הפירות שמהם הופרש המעשר חשוב כבעלים אף על המעשר.

אמר רב אסי: עיסה של מעשר שני — לדברי רבי מאיר, הרי היא פטורה מן החלה! לפי שאין העיסה שלו, אלא של גבוה. ועיסת גבוה פטורה מן החלה, כדילפינן בסמוך.

ולדברי חכמים, הרי היא חייבת בחלה! שהרי ממון הדיוט היא.

בתנור מעיקרא. ומעשה אילפס זה, כיון **דמעיקרא לאו בתנור אפייה** אלא באילפס, **לאו לחם הוא!** ותו לא מהני ליה ליחשב לחם, אף על ידי שיחזור וייאפה בתנור.

אמר רבא: מאי טעמא דרבי יהודה, דתו לא מהני ליה אפיה? — משום **דכתיב, "ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד"**. **דבר האפוי בתנור אחד בלבד, קרוי לחם.** אבל מי שאין אפוי בתנור אחד בלבד, אלא הוא אפוי גם באילפס וגם בתנור, **אין הוא קרוי לחם!** (4)

יתיב רבה ורב יוסף אחוריה דרבי זירא. ויתיב רבי זירא קמיה דעולא. **אמר ליה רבה לרבי זירא: בעי מיניה מעולא, אם הדביק את הלחם בתוך האילפס (5) מבפנים, והרתיה את האילפס מבחוץ באש, מהו דין הלחם לחיוב חלה?**

אמר ליה רבי זירא: מאי אימנא ליה לעולא? וכי מה יש לי לשואלו בדבר זה? **דהא אי אמנא ליה** שאלה זו, הלא ודאי **אמר [יאמר] לי: הי ניהו [זה הוא] מעשה אילפס,** שבו נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש.

ובאותו מעמד **אמר ליה רב יוסף לרבי זירא: בעי מיניה מעולא, אם הדביק את הלחם באילפס מבפנים, ואבוקה כנגדו [כנגד הלחם] מלמעלה, וחום האש לוחט בתוך**

יפרש פלוגתתם בהדביק מבפנים והרתיה מבפנים. ואם כן, מאי מיבעיא ליה בסמוך "הדביק מבפנים ואבוקה כנגדו מהו?" והא היינו הך הוא.

לכך פירש ר"י, דבהדביק בתנור איירי. ומיבעי ליה, האם כיון דתנור הוא, לא חשיב מעשה אלפס. או דלמא לא שנא. וכיון שהדביק

4. אבל כלילה עבה חייבת, אף בלא מאפה תנור. דסגי במה שהיא עיסה שדרכה להיאפות בתנור אחד. תוספות על פי דרכם שהובאה בעמוד א, הערה 4.

5. רש"י. וקשה לפירושו, אם כן רבה דסבר דלא תליא בפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש, בהכרח